

ลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองแม่สอด

พนิดา กาวินำ, พย.ม.*
 ดารารรรณ ต๊ะปิ่นตา, ป.ร.ด.**
 สิริลักษณ์ วรรณระพงษ์, วท.ม.**

บทคัดย่อ

ลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กเป็นรูปแบบพฤติกรรมที่แสดงตอบโต้ต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล และมีมาแต่กำเนิด นอกจากนี้สิ่งแวดล้อมเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถปรับลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กได้ การศึกษาเชิงพรรณนาค้างนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองแม่สอด กลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาของเด็กวัยก่อนเรียนที่มีอายุ 3-5 ปี โรงเรียนเทศบาลสังกัดเทศบาลเมืองแม่สอด จำนวน 276 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบวัดพื้นฐานอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียนวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่าลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองแม่สอดมี 5 กลุ่ม ได้แก่ เด็กค่อนข้างเลี้ยงง่ายร้อยละ 35.1 เด็กเลี้ยงง่ายร้อยละ 30.4 เด็กค่อนข้างเลี้ยงยากร้อยละ 19.2 เด็กปรับตัวช้าร้อยละ 9.4 และเด็กเลี้ยงยากร้อยละ 5.8 ผลการศึกษาค้างนี้สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้ปกครองและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการที่จะเข้าใจพฤติกรรมของเด็ก ตลอดจนส่งเสริมพัฒนาการของเด็กอย่างถูกต้องและเหมาะสมต่อไป

คำสำคัญ : ลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็ก เด็กวัยก่อนเรียน

*โรงพยาบาลแม่สอด จังหวัดตาก

** คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Temperamental Characteristic of Preschool Children in Maesod Municipality Schools

Panida Kawinam, M.N.S.*
Darawan Thapinta, Ph.D.**
Siriluck Vadtanapong, M.Sc.**

Abstract

Temperament of children is behavior pattern reacted to environment, which is individual differences and present at birth. In addition, environment is one of the factors that could modify the temperament of children. The purpose of this descriptive study was to examine the temperament of preschool children in Maesod municipality schools. The subject recruited by purposive sampling consisted of 276 mothers of preschool aged three to five years in Maesod municipality school. The instrument used for data collection was a temperamental questionnaire for preschool children. Data were analyzed using descriptive statistics. The major results revealed that the temperament of preschool children in Maesod municipality schools was divided into five groups: the intermediate low (35.1%) easy child (30.4%) intermediate high (19.2%) slow-to-warm up (9.4%) and difficult child (5.8%). The results of this study could be applicable as preliminary data for parents and related personal in order to enhance child's development, personality, and mental health.

Key words : temperamental characteristic, preschool children

**Maesod Hospital, Tak Province*

***Faculty of Nursing, Chiangmai University*

บทนำ

มนุษย์ที่มีคุณภาพเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ดังนั้นการที่จะทำให้คนมีคุณภาพได้นั้นต้องเริ่มในวัยเด็ก เนื่องจากวัยเด็กเป็นวัยที่มีอัตราการเจริญเติบโตและพัฒนาการมาก โดยเฉพาะเด็กวัยก่อนเรียน ซึ่งเป็นวัยที่มีความสำคัญในการสร้างและวางรากฐานบุคลิกภาพ ถ้าได้รับการพัฒนาและส่งเสริมอย่างเหมาะสมจะทำให้ก้าวสู่วัยต่อไปได้ด้วยดี การพัฒนาบุคลิกภาพที่เหมาะสม จะต้องมีการพัฒนาการเป็นลำดับขั้นตอนจากลำดับหนึ่งไปสู่อีกลำดับหนึ่งเหมือนการขึ้นบันได¹ ซึ่งพัฒนาการและศักยภาพของเด็กส่วนใหญ่เกิดจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมและลักษณะที่กำหนดทางชีวภาพของเด็กเอง โดยที่พัฒนาการเด็กเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง เกิดจากความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตลอดเวลาระหว่างเด็กและสิ่งแวดล้อม และจะเปลี่ยนแปลงไปตามเวลา แตกต่างกันไปในแต่ละช่วงอายุ ในแต่ละบุคคล² และปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาการของเด็กได้แก่ ปัจจัยด้านพันธุกรรม โดยเฉพาะพื้นฐานอารมณ์ (temperament) ที่จะเป็นแกนนำของบุคลิกภาพในวัยผู้ใหญ่³

พื้นฐานอารมณ์ เป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลที่ปรากฏในระยะเริ่มแรกของชีวิต ที่ได้รับการถ่ายทอดมาและมีความคงที่ทุกสถานการณ์ พฤติกรรมที่แสดงออกนี่จะเป็นรูปแบบพฤติกรรมของเด็กที่กระทำตอบโต้ต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งแตกต่างกันในแต่ละบุคคล⁴ แม้ว่า บุสและ โพลมิน⁵ กล่าวว่าพื้นฐานอารมณ์จะมีความคงที่ทุกสถานการณ์ แต่ยั้งเชื่อว่าการปรับตัวของเด็กได้รับอิทธิพลจากการเข้ากันได้ ระหว่างลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กและความต้องการของผู้เลี้ยงดู นอกจากนี้ โทมัสและเชสส์⁶ กล่าวว่าอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะผู้เลี้ยงดู ถ้ามีความสอดคล้องหรือการเข้ากันได้ดี (goodness of fit) ระหว่างความคาดหวัง ความต้องการของผู้เลี้ยงดูกับลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็ก ก็จะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ลักษณะพื้นฐานอารมณ์

เปลี่ยนแปลงไปและความคงที่จะค่อยๆ ลดลงไปเรื่อยๆ ในช่วงวัยเด็กก่อนเรียนและวัยเด็กตอนต้น⁶⁻⁸

จากการศึกษาของ โทมัสและเชสส์⁶ พบว่าถ้าลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็ก เป็นกลุ่มเด็กเลี้ยงยาก (difficult child) และเด็กปรับตัวช้า (slow to warm-up) จะทำให้มีปัญหาพฤติกรรมที่ต้องการการดูแลรักษาทางจิตเวชเด็ก กล่าวคือ ประมาณร้อยละ 70 ของเด็กเลี้ยงยาก และร้อยละ 40 ของเด็กปรับตัวช้า ที่มีปัญหาดังกล่าว ซึ่งทำนองเดียวกับการศึกษาของ รัทเธอร์⁹ ที่พบว่าเด็กเลี้ยงยาก (difficult child) เป็นปัจจัยเสี่ยงในการเกิดปัญหาพฤติกรรมและปัญหาทางอารมณ์ เช่น ความประพฤตินิโคติ พฤติกรรมต่อต้านสังคมและความก้าวร้าวในเด็ก ถึงแม้ว่าเด็กที่มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์เป็นเด็กเลี้ยงยากจะเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพจิต แต่ทั้งนี้ก็ยังขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของมารดาเพศของเด็ก การช่วยเหลือทางสังคมและความสอดคล้องหรือการเข้ากันได้ดีระหว่างเด็กกับสิ่งแวดล้อม (goodness of fit) โดยเฉพาะการเข้ากันได้ระหว่างพื้นฐานอารมณ์ของเด็กและความต้องการของผู้เลี้ยงดูจะนำไปสู่การพัฒนาที่ดีและเหมาะสม และหากพื้นฐานอารมณ์ของเด็กและความต้องการของผู้เลี้ยงดูเข้ากันไม่ได้ดี (poorness of fit) เด็กจะเกิดปัญหาพฤติกรรมตามมาได้⁶

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งผลที่ได้จะเป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการให้ข้อมูลแก่ ครู ผู้ปกครองเกี่ยวกับความแตกต่างของลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์เด็ก และส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการบุคลิกภาพอย่างถูกต้องเหมาะสม

วัตถุประสงค์และวิธีการ

ประชากร คือมารดาของเด็กวัยก่อนเรียน ที่บุตรมีอายุ 3-5 ปี เป็นนักเรียนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 4 โรงเรียน คือ

โรงเรียนเทศบาลวัดดอนแก้ว โรงเรียนเทศบาลวัดชุมพลคีรี โรงเรียนเทศบาลวัดคณิไพโรสถมภ์และโรงเรียนเทศบาลวัดบุญญาวาส ซึ่งมีจำนวน 885 คน ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึง มีนาคม 2545 ประชากรที่ใช้ในการศึกษามีจำนวน 276 คน ได้จากการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามานะ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามประกอบด้วย 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กและมารดา ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับเพศอายุ ลำดับการเกิด จำนวนพี่น้องของเด็ก อายุ สถานภาพสมรสอาชีพ ระดับการศึกษาของมารดา รายได้และลักษณะของครอบครัว ส่วนที่ 2 แบบวัดลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน (Behavioral Style Questionnaire) ของวัจนี ไทรงาม¹⁰ ซึ่งดัดแปลงจากแบบวัดลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน ของอรุวรรณจิตสุภวัฒน์¹¹ ที่ได้แปลและเรียบเรียงมาจากแบบวัด BSQ ของแมคเควิดและคาเรย์⁴ ประกอบด้วยข้อคำถาม 69 ข้อ ซึ่งมีองค์ประกอบของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ 6 ด้าน คือ ด้านระดับกิจกรรม ด้านการปฏิบัติตัวเป็นเวลาด้านปฏิกริยาตอบสนองต่อบุคคลหรือสิ่งเร้า ด้านความสามารถในการปรับตัว ด้านความรุนแรงในการตอบสนอง และด้านลักษณะอารมณ์ แบบวัดชุดนี้เป็นมาตราส่วนประมาณค่าแต่ละข้อคำถามมีให้เลือกระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ ข้อความที่ไปทางบวกให้คะแนนพฤติกรรมที่แสดงออกมาเรียงจากน้อยไปหามากตามลำดับ 1-5 คะแนน ส่วนข้อความที่ไปทางลบให้คะแนนพฤติกรรมที่แสดงออกมาเรียงจากมากไปหาน้อยตามลำดับ 5-1 คะแนน จากนั้นรวมคะแนนของพื้นฐานอารมณ์แต่ละด้าน แล้วจึงเอาจำนวนข้อของแต่ละด้าน ไปหารเพื่อหาค่าเฉลี่ยแต่ละด้านของเด็กสุดท้ายนำค่าเฉลี่ยแต่ละด้านของเด็กแต่ละคนไปวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่ม ในการจำแนกลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กออกเป็น 5 กลุ่ม ตามเกณฑ์ของแมคเควิดและคาเรย์⁴ โดย

นำคะแนนองค์ประกอบลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กแต่ละคนมาเปรียบเทียบกับคะแนนองค์ประกอบลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของกลุ่ม

การตรวจสอบเครื่องมือ การหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) แบบวัดลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน (BSQ) โดยทดลองใช้กับมารดาของเด็กวัยก่อนเรียน ที่มีบุตรเรียนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองแม่สอด จำนวน 15 คน คำนวณหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.80 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป นำมาแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละส่วนลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็ก นำมาแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ โดยนำข้อมูลเกี่ยวกับพื้นฐานอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน ทั้งโดยรวมและรายด้าน วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำมาจำแนกลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้

ผล

กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนทั้งสิ้น 276 คน พบว่ามารดามีอายุระหว่าง 30-39 ปี มากที่สุด ร้อยละ 54.3 โดยมีอายุเฉลี่ย 30.2 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 84.7 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 60.5 ประกอบอาชีพรับจ้างมากที่สุด ร้อยละ 39.4 รองลงมาคือ แม่บ้าน ร้อยละ 33.3 รายได้ของครอบครัวต่อเดือนอยู่ระหว่าง 1,000-5,000 บาท ร้อยละ 66.3 สำหรับลักษณะของครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว ร้อยละ 51.4 ครอบครัวขยาย ร้อยละ 48.5 ซึ่งมีจำนวนใกล้เคียงกัน

เด็กวัยก่อนเรียน เป็นเพศหญิง ร้อยละ 57.6 เป็นเพศชาย ร้อยละ 42.3 เด็กมีจำนวนพี่น้อง 2 คน ร้อยละ 44.9 รองลงมาเด็กมีจำนวนพี่น้อง 1 คน ร้อยละ

43.8 สำหรับลำดับบุตรของเด็ก ส่วนใหญ่เด็กเป็นบุตรคนที่ 1 ร้อยละ 57.2 รองลงมาเป็นบุตรคนที่ 2 ร้อยละ 35.1 ลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน พบว่าลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็ก เป็นเด็กค่อนข้างเลี้ยง

ง่ายมากที่สุด ร้อยละ 35.1 รองลงมาเป็นเด็กเลี้ยงง่าย ร้อยละ 30.4 และมีเด็กส่วนน้อยที่เป็นเด็กเลี้ยงยาก ร้อยละ 5.8 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละ จำแนกตามลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็ก (n = 276)

ลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็ก	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เด็กเลี้ยงง่าย	84	30.4
เด็กค่อนข้างเลี้ยงง่าย	97	35.1
เด็กปรับตัวช้า	26	9.4
เด็กค่อนข้างเลี้ยงยาก	53	19.2
เด็กเลี้ยงยาก	16	5.8

วิจารณ์

ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน เป็นเด็กค่อนข้างเลี้ยงง่ายและเด็กเลี้ยงง่าย ร้อยละ 35.1 และ 30.4 ตามลำดับ ประกอบกับมารดาของเด็กวัยก่อนเรียนมีอายุอยู่ระหว่าง 30 - 39 ปี ร้อยละ 54.3 ซึ่งเป็นช่วงอยู่ในวัยผู้ใหญ่ เป็นวัยที่มีพัฒนาการด้านวุฒิภาวะเจริญเต็มที่ มีความรับผิดชอบอารมณ์มั่นคง และมีความพร้อมที่จะทำหน้าที่ตามบทบาทของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร ทำนองเดียวกันกับการศึกษาของวังนิ ไทรงาม^{10,12,13} ที่พบว่ามารดาที่มีอายุ 35 ปีขึ้นไป จะมีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย คือมารดาที่อบรมเลี้ยงดูบุตรด้วยความรัก ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ ฝึกฝนให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และให้โอกาสเด็กในการที่จะมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น โดยเข้าใจความต้องการและความสามารถของเด็ก จะส่งผลทำให้เด็กปรับตัวได้ดี กล่าวแสดงความคิดเห็นมีความมั่นคงทางอารมณ์ และมีสัมพันธภาพกับบุคคลในสังคมได้ดี นอกจากนี้การอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม ส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมในทางที่ดี และสามารถปรับตัวได้ดี

ประกอบกับมารดาส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 84.7 ครอบครัวที่มีบิดามารดาอยู่ด้วยกันเป็นครอบครัวที่เป็นแหล่งสนับสนุน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการเลี้ยงดูบุตร ดังนั้นสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบิดามารดา จะยิ่งช่วยให้เด็กได้รับการเลี้ยงดูด้วยความรักความเอาใจ เช่นเดียวกับการศึกษาของวังนิ ไทรงาม^{10,14} ที่พบว่าสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรสเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความมั่นคงในครอบครัวมีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูบุตรและสัมพันธภาพในชีวิตที่ดีในลักษณะของการสนับสนุนกันซึ่งกันและกัน และการเข้ากันได้ดีระหว่างบิดามารดาจะมีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูบุตร ที่ส่งผลทำให้มีการเลี้ยงดูแบบให้ความรัก ความอบอุ่น และการรับรู้ความต้องการของบุตร ทำให้เด็กมองโลกในแง่ดี มีความไว้วางใจผู้ ซึ่งทำนองเดียวกันกับแนวคิดของ อีริคสัน¹⁵ ที่กล่าวว่า บิดามารดาที่ปฏิบัติต่อบุตรด้วยความรัก ความเอาใจใส่ ทำให้เด็กมีความสุข ปรับตัวได้ดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความไว้วางใจต่อผู้อื่น ดังจะเห็นได้จากรายงานของมารดาในการตอบแบบสอบถามลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน ในข้อที่ว่า เมื่อเริ่มไป

โรงเรียน 2-3 วันแรกจะร้องไห้มากและไม่ยอมจากแม่ มารดาร้อยละ 33.3 ตอบแทบจะไม่แสดงเลย และร้อยละ 23.3 ตอบนานครั้งจึงจะแสดง ในข้อที่ว่า ไม่กลัวคนแปลกหน้า มารดาร้อยละ 22.4 ตอบบางครั้งแสดง บางครั้งไม่แสดง ร้อยละ 18.4 ตอบแสดงเป็นส่วนมาก ร้อยละ 23.1 ตอบแสดงเป็นประจำ และในข้อที่ว่า ถ้าพบเด็กอายุเท่าๆ กันจะเข้าไปหาแม้จะไม่รู้จัก มารดา ร้อยละ 25.7 ตอบบางครั้งแสดง บางครั้งไม่แสดง ร้อยละ 18.1 ตอบแสดงเป็นส่วนมาก ร้อยละ 23.5 ตอบแสดงเป็นประจำ สำหรับข้อที่ว่า ปรับตัวเข้ากับสิ่งใหม่ๆ ได้ช้า มารดา ร้อยละ 26 ตอบแทบจะไม่แสดงเลย ร้อยละ 25 ตอบนานๆ ครั้งจึงจะแสดง ร้อยละ 21 ตอบบางครั้งแสดง บางครั้งไม่แสดง นอกจากนี้ อาจเนื่องจากจำนวนพี่น้องของเด็ก ซึ่งการศึกษาครั้งนี้พบว่า เด็กมีจำนวนพี่น้องมากที่สุด 2 คน ร้อยละ 44.9 การที่เด็กมีพี่น้องจำนวนน้อย อาจทำให้มารดามีโอกาสใกล้ชิดบุตรในแต่ละคน สามารถให้ความรัก ความอบอุ่น และรับรู้ถึงความต้องการของบุตร ได้มากกว่าการมีบุตรหลายคน สามารถพูดคุย รับฟัง และชี้แนะสิ่งต่างๆ รอบตัวเด็กได้มากกว่า¹⁶ ลำดับการเกิดของเด็ก ส่วนใหญ่เป็นบุตรคนที่ 1 ร้อยละ 57.2 การที่เด็กเป็นบุตรคนแรก มักจะเป็นความยินดีของครอบครัว เด็กจะได้รับความสนใจอย่างเต็มที่จากมารดา ซึ่งมีความตื่นเต็นและความปรารถนาอย่างเต็มที่ที่จะแสดงบทบาทของความเป็นมารดา มีความพร้อมที่จะยอมรับบทบาทในการเป็นมารดา มารดาจึงให้การอบรมเลี้ยงดูด้วยความรัก ความเอาใจใส่ ให้โอกาสเด็กได้แสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ มีส่วนรับรู้และรับผิดชอบต่อกิจกรรมของครอบครัว แสดงความสามารถของตนเองได้เต็มที่¹⁰

ดังนั้น จากอายุของมารดาซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่ การมีสถานภาพสมรสคู่ และการมีบุตรของมารดามีจำนวนน้อย อาจทำให้มารดาสามารถให้ความรัก ดูแลเอาใจใส่บุตร ตอบสนองเด็กตามต้องการ ส่งผลให้เด็กวัยก่อนเรียนมีพฤติกรรมและพัฒนาการ

ของเด็กพัฒนาไปในรูปแบบที่ดี

นอกจากนี้ การศึกษาพบว่าลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียนเป็นเด็กเลี้ยงยาก เด็กปรับตัวช้า และเด็กค่อนข้างเลี้ยงยาก ร้อยละ 5.8, 9.4 และร้อยละ 19.4 ตามลำดับ จากลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียนดังกล่าว จัดอยู่ในกลุ่มของเด็กเลี้ยงยาก ซึ่งมีลักษณะของรูปแบบพฤติกรรมที่แสดงออก คือ มีการตอบสนองต่อสิ่งเร้ารุนแรง และเป็นไปในทางหลบเลี่ยง มีการปรับตัวช้า ทั้งนี้ยังพบอีกว่ามารดามีสถานภาพสมรส หย่าร้างและแยกกันอยู่ ร้อยละ 15.2 โดยต้องเลี้ยงดูบุตรลำพังคนเดียว มารดาต้องปรับบทบาทรวมทั้งต้องเผชิญปัญหาและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยต้องทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้เข้าครอบครัว ซึ่งการทำงานนอกบ้าน บุตรต้องอยู่ในความดูแลของบุคคลอื่น ก่อให้เกิดปัญหาในการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้พบว่า มารดาทำงานรับจ้าง ร้อยละ 39.4 และครอบครัวมีรายได้ต่อเดือน 1,000-5,000 บาท ร้อยละ 66.3 จากการศึกษาของ อิลลิงเวอร์ธ¹⁷ พบว่าครอบครัวที่มีรายได้น้อย มารดามักมีการเลี้ยงดูบุตรด้วยวิธีการรุนแรง ซึ่งการเลี้ยงดูที่รุนแรงนี้ทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่แสดงออกรุนแรง เช่น อารมณ์รุนแรง ใจร้อน มีความอดทนน้อย เป็นต้น และจากการศึกษาของ วรัตมา สุขวัฒนานันท์¹⁸ ได้ศึกษาเปรียบเทียบพื้นฐานอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน ตามลักษณะปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมและการเลี้ยงดู พบว่าเด็กวัยก่อนเรียนที่ครอบครัวมีรายได้ต่ำ มักมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความรุนแรงของการตอบสนองมากกว่าเด็กที่ครอบครัวมีรายได้สูง รวมทั้งจากการศึกษาของ แชมเมอร์ออฟฟ์ และเคลลี^{3,6,19} พบว่าเด็กที่มีมารดาฐานะทางเศรษฐกิจสังคมต่ำ มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความรุนแรงของการตอบสนองสูงกว่าเด็กที่มีมารดาฐานะทางเศรษฐกิจสังคมสูง และการที่มารดาต้องทำหน้าที่หลายอย่างในเวลาเดียวกัน ทั้งเลี้ยงดูบุตรและต้องทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้ให้กับครอบครัว ทำให้มารดาอาจจะไม่

สามารถทำหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งได้อย่างเต็มที่ หรืออาจจะทำให้ขาดเวลาและขาดพลังงาน ก่อให้เกิดความเครียด ซึ่งหากเกิดความเครียดขึ้น ก็จะส่งผลให้มารดาใช้วิธีบังคับบุตรมากขึ้น มีการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด กวดขัน มีการศึกษาพบว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน จะเป็นเด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเองน้อย ไม่ไว้วางใจผู้อื่น ปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกได้ยาก¹⁰

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ เปรียบเทียบลักษณะพื้นฐานอารมณ์ในเด็กวัยก่อนเรียนในเด็กกลุ่มต่างกัน ศึกษาวิธีการเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดากับลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็ก และศึกษาปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม ที่มีผลต่อลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็ก

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.คาราวรรณ ต๊ะปีนตา หัวหน้าภาควิชาการพยาบาลจิตเวช มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และอาจารย์ สิริลักษณ์ วรรณนะพงษ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษาตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่อง

เอกสารอ้างอิง

1. ศรีเรือน แก้วกังวาล. จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; 2540.
2. ยูดี ทัดตินาพานิช. การศึกษาความสัมพันธ์ของพื้นฐานอารมณ์และสถานภาพทางเศรษฐกิจกับพัฒนาการของทารกวัย 6 เดือน และพฤติกรรมการโต้ตอบของมารดาที่มีต่อทารก [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต]. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2539.
3. เบญจพร ปัญญาขง, พิลาสัน เตชะเกษม, เรืองรัตน์ วงศ์ปราโมทย์. การวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน เรื่องปฏิสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองกับเด็กและการอบรมเลี้ยงดูเด็ก. นนทบุรี: ศูนย์สุขวิทยาจิต กรมสุขภาพจิต; 2542.

4. McDevitt SC, Carey WB. The measurement of temperament in 3-7 years old. J Child Psychol Psychiatry Related Discipliner 1978;19:245-53.
5. Buss AH, Plomin R. Temperament: early developing personality traits. Hillsdale, NJ: Erlbaum; 1984.
6. Thomas A, Chess S. Temperament and Development. New York: Brunner/Amzel; 1977.
7. Buss AH, Plomin R. A temperament theory of personality development. New York: Wiley; 1975.
8. Fogel A. Infancy: infant, family, and society. 2nd ed. New York: WES; 1991.
9. Rutter M. Temperament, personality and personality disorder. Br J Psychiatry 1987;150:443-58.
10. วังนี ไทรงาม. ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะเด็กตามพื้นฐานอารมณ์กับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของมารดา: กรณีศึกษามารดาของเด็กวัยก่อนเรียนในโรงเรียนอนุบาลเอกชน เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต]. นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล; 2539.
11. อรวรรณ จิตสุภวัฒน์. ปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องกับพื้นฐานอารมณ์เด็กวัยก่อนเรียน ณ แฟลตดินแดง อาคารที่ 1-11 กรุงเทพมหานคร [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต]. นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล; 2529.
12. วราภรณ์ รักรัตน์. การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ; 2533.
13. ปรียาเกตุทัต. การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน. ในเอกสารการสอนชุดวิชาพัฒนาการเด็กและการเลี้ยงดู. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช; 2536.
14. จรรยา สุวรรณทัต. ความเชื่อเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก. ในเอกสารการสอนชุดวิชาพัฒนาการเด็กและการเลี้ยงดู. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช; 2536.
15. ศรีเรือน แก้วกังวาล. ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน; 2530.
16. วันเพ็ญ พิลาพงศ์. การศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดูพัฒนาการทางร่างกายและความพร้อมทางการเรียนของเด็กวัยก่อนเรียนในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร; 2526.
17. Illingworth R. The normal child: some problems of the year and their treatment. 8th ed. London: Churchill Livingstone; 1983.
18. วรริตมา สุขวัฒนานันท์. การศึกษาเปรียบเทียบพื้นฐานอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียนตามลักษณะปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการเลี้ยงดู [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต]. นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล; 2530.
19. ส่งศรี จัยสิน. การสำรวจภาวะสุขภาพจิตของประชาชนจังหวัดชลบุรี. วารสารกรมการแพทย์ 2528;10:247-49.